

Kanûnî'nin Para Vakfı Yasağını Kaldıran 1548 Tarihli "Hükm-i Şerîf"inin Yeni Bir Nüshası

A Newly-Recovered Firman (Royal Decree) Dated 1548 Repealing Kanuni's Cash Vaqf Ban

Mehmet Gel*

Özet

XVI. yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı sistemi içerisinde o zamana kadar meşru görülen para vakfı uygulaması, Kanûnî Sultan Süleyman tarafından devrin Rumeli Kazaskeri Çivizâde'nin talebi doğrultusunda yasaklandı. Fakat Kanûnî, üst düzey ulema ve toplum nezdinde ciddi bir rahatsızlığa yol açan bu kararından kısa bir süre sonra vazgeçti ve 1548 yılında para vakfetmenin eskisi gibi serbest olduğunu bildiren yeni bir emir yayımladı. İşte bu çalışmada, Kanûnî'nin para vakfı yasağını kaldıran söz konusu emrinin tespit edilen yeni bir nüshası ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Para Vakfı Yasağı, Kanûnî, Hükm-i Şerîf, 1548.

Abstract

The Cash Vaqf application considered as legal till that time within the Ottoman system towards the middle of the sixteenth century has been banned by Suleiman the Magnificent in line with the request of Civizade as the Kazasker of Rumeli of the era. However, Suleiman renounced this decision of his after a short while as it caused a serious unrest for the senior ulamas and society and in 1548 issued a new order stating that the cash vaqf is free to do as it is in the past. In this study Suleiman's order of repealing the cash vaqf ban has been discussed in consideration of a newly recovered one, which we determined.

Key Words: Cash Vaqf ban, Suleiman the Magnificent, Firman, 1548.

Giriş

Görüldüğü kadarıyla bugüne değin ilim âleminde Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1545'lerde kısa bir süre uygulamaya koyduğu para vakfı yasağını¹ kaldıran "hükm-i şerîf"inin bir nüshası olarak, yalnızca XVI. yüzyıl ulema biyografisi Mahmud b. Süleyman el-Kefevî (ö.990/1582)'nin *Ketâibu A'lâmi'l-Ahyâr min Fukahâi Mezhebi'n-Nu'mâni'l-Muhtâr* adlı eserinde Ebussuud Efendi'nin biyografisi içerisinde kaydettiği hüküm sûreti biliniyordu². Bu hüküm sûreti, vaktiyle R.C.Repp tarafından *The Müfti of Istanbul: A Study in the Development of the Ottoman Learned*

* Dr.; e-posta: mehgel@gmail.com.

1 XVI. yüzyılda para vakıflarının yasaklanması ve bu çerçevede ortaya çıkan tartışmalar için özellikle şu iki çalışmaya bakılmalıdır: Jon E. Mandaville, "Faizli Dindarlık: Osmanlı İmparatorluğunda Para Vakfı Tartışması" (Çev.Fethi Gedikli), *Türkiye Günlüğü*, sayı:51, 1998, s.129-144; Tahsin Özcan, *Osmanlı Para Vakıfları: Kanûnî Dönemi Üsküdar Örneği*, TTK Yayınları, Ankara 2003, s.28-50.

2 Bu metin için bk. Mahmud b. Süleyman el-Kefevî, *Ketâibu A'lâmi'l-Ahyâr min Fukahâi Mezhebi'n-Nu'mâni'l-Muhtâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Reisülküttab, nu.690, vr.409a-410a.

Görüş

Akademik Bakış

185

Cilt 4 Sayı 7
Kış 2010

Hierarchy adlı eserde kısmen³, Ahmet Turan Arslan tarafından da *İmam Birgivi: Hayatı-Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri* adlı eserde tamamen iktibas edilecek kullanılmıştı⁴. Aynı hüküm sûreti daha sonra ise, Tahsin Özcan tarafından “Para Vakıflarıyla İlgili Önemli Bir Belge” adlı müstakil bir makale içerisinde tahlil edilerek neşredilmişti⁵. Bu neşrin üzerinden takriben on seneye yakın bir zaman geçtikten sonra, Çivizâde Şeyh Muhyiddin Mehmed Efendi (ö.1547) hakkında yaptığımız araştırmalar sırasında söz konusu hüküm sûretinin başka bir nüshasını tespit ettik. Böylece Kanûnî Sultan Süleyman’ın para vakfı yasağını kaldıran emrinin ikinci bir nüshası daha ortaya çıkmış oldu.

Bu yeni hüküm sûreti, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 1117 numarada kayıtlı *Mecmûatu’r-Resâil* adlı bir yazma mecmuadaki “Risâletu Muhyiddin Çelebi fî Hakkı Vakfı’n-Nukûdi İzâ Münia” başlıklı⁶ para vakıflarıyla ilgili derleme metinlerin içerisinde yer almaktadır. Bu derleme kapsamında ayrıca, Muhyiddin Çelebi adına kayıtlı para vakfı hakkındaki bir fetvâ⁷, Sofyalı Bâlî Efendi’nin para vakfı yasağı hakkında *Pâdişâh’a*, *Çivizâde’ye* ve *Şah Çelebi’ye* yazdığı mektuplar ve bu yazının konusu olan hüküm sûreti bulunmaktadır. Bu hüküm sûreti -her ne kadar Kanûnî’nin ilgili emrinin orijinal nüshası olmasa da- *Ketâib*’de bulunana göre ihtiva ettiği bazı dikkat çekici farklılıkları nedeniyle önem arz etmektedir. Bu bakımdan burada, yeni hüküm sûretinin metni -*Ketâib* nüshası ile arasındaki ibare farklarıyla birlikte- verilecek ve akabinde farklı husûsiyetleri çerçevesinde kısaca tahlil edilecektir.

I. Belge Metni: “Bu, Derâhîm ve Denânîr Vakfının Cevâzı Hakkında Gelen Hüküm-i Şerîfin Sûreti ve Onun Tafsîlâtıyla Tescilidir”

Belge, başlıkta Türkçe çevirisi verilen Arapça “Hâzihî Sûretu’l-Hükmi’ş-Şerîfi’l-Vâridialâ Cevâzi Vakfı’d-Derâhîmi ve Denânîri ve Tescîlihi bi-Tafsîlihi” adıyla başlamakta ve şöyle devam etmektedir⁸:

3 R.C. Repp, *The Müfti of Istanbul: A Study in the Development of the Ottoman Learned Hierarchy*, Itaca Press, London 1986, s.254-255.

4 Ahmet Turan Arslan, *İmam Birgivi: Hayatı-Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri*, Seha Neşriyat, İstanbul 1992, s.58-59, not:197.

5 Tahsin Özcan, “Para Vakıflarıyla İlgili Önemli Bir Belge”, *İLAM Araştırma Dergisi*, cilt:III, sayı:2, (Temmuz-Aralık) 1998, s.107-112.

6 *Mecmûatu’r-Resâil*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu.1117/9, vr.184a, 197ab. Kütüphane kataloğunda bu risâle “Risâle fî Hakkı Vakfı’d-Derâhîm” şeklinde kaydedilmiş olmakla beraber, gerçekte yukarıda kaydedildiği şekildedir. Ayrıca bu başlığın bulunduğu varak da boştur.

7 Risalenin başındaki bu fetvanın Fenarîzâde Muhyiddin Efendi adına kaydedilmiş olması, risalenin kendisinin de Fenarîzâde’ye ait olduğu düşüncesine neden olmuşa benziyor. Oysa bu fetva, aslında Ebussuud Efendi’nin para vakıflarının cevazı hakkında verdiği fetvanın diğer bir nüshasıdır.

8 Bu metin ile *Ketâib*’de yer alan nüsha arasındaki farklı ibarelere, bundan sonra Tahsin Özcan tarafından neşredilen *Ketâib* nüshasını (Özcan, “Para Vakıflarıyla İlgili Önemli Bir Belge”, s.109-110) esas alarak dipnotlarda işaret edilmiştir. Özcan’ın neşrettiği metnin iki sayfadan ibaret olması nedeniyle, oradan naklen dipnotlarda belirttiğimiz her farklı ibare için ayrıca referans verilmemiştir.

"(vr.197a) Memâlik-i mahrûse kâdîlarına bir hük-m-i şerîf yazılmış bu-yuruldu ki⁹: Mukaddemâ¹⁰ derâhîm ve denânîr vakfı husûsunda sâbikan¹¹ kâdîaskerim¹² olan merhûm Mevlânâ Şeyh Mehmed'in¹³(kenar kaydı: eş-şehîr bi-Çivizâde), rivâyet-i za'îfidir¹⁴, ekser müctehidîn sıhhat¹⁵ üzerine zâhib olub ve tescîli dahî mümkün değildir ve mütevellîler¹⁶ ekseriyâ¹⁷ mu'âmele-i şer'iyye idemedikleri¹⁸ sebebden bâb-ı ribâ meftûh olmak lâzım gelür deyû pâye-i serîr-i âlâm musîrîma arz etdiginde¹⁹ memâlik-i mahrûsemde kimesne derâhîm ve denânîr vakf etmeye²⁰ ve kuzât dahî tescîl itmeyeler deyû fermân-ı şerîfim sâdır olmagın ba'zı yerlere ahkâm-ı şerîfe sâdır²¹ olmuşdı. Hâliyâ memâlik-i mahmiyyeti'l-eknâfîmda şimdige degin vâki' olan akçe vakfının mütevellîleri ve vâkîfının vereseşi bu haysiyetle vakıf akçeyi ekl²² ettikleriyle²³ nice mesâcid ve meâbid ve sâir vücûh-ı hayrât harâb ve muattal olub ve ashâb-ı hayrâtın²⁴ ekseri vakf etmek için akara kâdir olmamagın²⁵ taklîl-i hayrâta bâ'is oldığı şayi' oldığı²⁶ ecilden a'lemu'l-ulemâi'l-mütebahhirîn efdalu'l-fudalâ'i'l-müteverri'în keşşâfu'l-müşkilâtî'd-dîniyye hallâlu'l-mufassalâtî'l-yakîniyye miftâhu künûzi'l-hakâyık ve misbâhu umûri'd-dakâyıkî'l-manzûri bi-enzâriinâyâtillâhi'l-meliki'n-nâsir²⁷ mukaddemâ²⁸ Kâdîaskerim olub ba'dehû müftî olan²⁹ Mevlânâ Abdulkâdir -zîde fedâiluhu- ve a'lemu'l-ulemâi'l-mütebahhirîn bi'l-fi'il müftî olan³⁰ Mevlânâ Ebusssuûd -zîdet fedâiluhu- ve a'lemu'l-ulemâi'l-mütebahhirîn kâdîaskerlerim -edâmallâhu ta'âlâ fedâilehumâ- ve a'lemu'l-ulemâi'l-mütebahhirîn sâbikan Anadolu Kâdîaskeri olan Emîr³¹ Mehmed -zîde fedâiluhu- ve eşrefu kuzâtî'l-İslâm ve'l-müslimîn mahmiyye-i Kostantiniyye

9 "Mefâhiru'l-kudât ve'l-hukkâm meâdinu'l-fadl-i ve'l-keâm memâlik-i mahrûse sancakları va kâdîları -zîde fadlulum- tevkî-i refi-i Hümâyun vâsıl olıcak malum ola ki.."

10 "bundan akdem"

11 "sâbıkâ"

12 "kazasker"

13 "merhûm Mevlânâ şeyh Mehmed"

14 "rivayet-i za'îfedir"

15 "âdem-i sıhhat"

16 "mütevellîleri dahi"

17 "ekser"

18 "etmedikleri"

19 "itmegin"

20 "deyu"

21 "irsal"

22 "ekl ve bey"

23 "ettikleri sebep ile"

24 "hayrât"

25 "olma(ma)ğın"

26 "olduğun"

27 Bu kısım yok

28 "sâbıkâ"

29 "fetvadan mütekâid olan a'lemül-ulemâi'l-ızzâm"

30 "Müftî Mevlânâ Ebüssuûd"

31 "Mevlânâ Emir Mehmet"

Kâdîsi Seyyid Muhyiddin -zîdet fedâiluhu³² ve sâyir mevâlî-î izâm kesserehumullah ilâ yevmi'l-kıyâme bi-esrihim³³ merhûm müşârûn-ileyhin hilâfına müttetikler³⁴ olub derâhîm ve denânîr vakfının sıhhatına ve lüzûmuna fetvâ virüb³⁵ ve bunun emsâlinde rivâyet-i za'îfe ile amel olunmuşdur³⁶ ve zarar yoktur didikleri rikâb-ı hümâyunuma³⁷ mufassalan arz olunub ve temşît-i³⁸ umûr-ı dîn-i kavîm ve takvîyet-işer'i müstakîm sūdde-i³⁹ seniyye-i şâhâne ve âdet-i mardîyye-i pâdişâhânem olduğu ecilden fermân-ı celîli'l-mikdârım bu minvâl üzre sâdır oldu ki: memâlik-i mahrûsemde kadîmü'l-eyyâmdan cârî olduğu üzre cânib-i hayra⁴⁰ mâil olub vakf etmek isteyen (197b) erbâb-ı hayrât akçeden veya filoriden her kangısı(nı)⁴¹ ihtiyâr iderlerse vakf eyleyeler. Buyurdum ki hükm-i şerîf-i lâzîmi'l-ittibâ'ım vârub vusûl buldukda⁴² bu emr-i hümâyunumu her biriniz taht-ı kazânızda vâki⁴³ olan âmme-i halka tenbîh ve i'lâm⁴⁴ idesiz ki erbâb-ı hayrâtdan her kim akçe veya⁴⁵altûn vakf etmek dilerlerse⁴⁶ vakf idecegi eger derâhîm ve eger denânîrdir mevâlî-i izâm tarîkin⁴⁷ tebyîn ve ta'yîn idüb⁴⁸sonradan her nei⁴⁹ vakf etmek isterlerse ol nesnei⁵⁰ vakf idüb teslîm ile'l-mütevellî ide ve tescîl maslahatı için eimme-i selâseninkatlarında derâhîm ve denânîrin vakfı sahih olmadığına binâen⁵¹ girü vakf etdügi akçeyi kendü masârifima⁵² sarfiderim⁵³ deyüb⁵⁴ mütevellî dahî İmâm Züfer rivâyeti üzre⁵⁵ sıhhat-ı vakfa nazar idüb ibtâlîne rızâ virmedikten sonra hâkimü'l-vakt bu rivâyet üzre sıhhat-i vakfa hükm idüb bu sebebden⁵⁶mucme'un aleyhâ olmuş olub sirâcü'l-eimmeti⁵⁷ ve senedü'l-ümme⁵⁸ kâşifü'l-gammeti e'nâ bihi hazret-i İmâm-ı hümâm İmâm-ı

32 Bu kısım yok

33 "kesserallahu teâlâ emsâlehum ilâ yevmi'l-kıyâme"

34 "müttetik"

35 "verüp"

36 "olunmakta"

37 "Hümâyun'a"

38 "temşît-i"

39 "sünnet-i"

40 "hayrâta"

41 "kangisini"

42 "her birinize varıcak"

43 Bu ibare yok.

44 "ilan"

45 "ve"

46 "isterse"

47 "tarîkinı"

48 "fetva verdikleri üzre evvelâ malından ifraz edüp"

49 "nesneye"

50 "nesneye"

51 "binâ"

52 "mesârifime"

53 "ederin"

54 "deyu taleb ede"

55 "İmam Züfer'den Ensârî rivayeti üzre"

56 "sıhhat"

57 "sirâcü'l-ümme"

58 "mesnedü'l-eimme"

mu'azzam⁵⁹ Kûfî⁶⁰-rah- mezhebi üzere mücerred⁶¹ vekaftü⁶² dimekle ve teslîmu ile'l-mütevellî etmekle⁶³ vakıf lâzım olmaduguna binâen⁶⁴ rücû' ve girü mülkü- ne avdet kasd idüb ve hâkimü'l-vakt dahî imâmeyn-i hüâmeyn hazret-i İmâm Ebî Yusuf ve hazret-i İmâm⁶⁵ Muhammed mezhepleri üzere⁶⁶ lüzûmuna⁶⁷ hüküm eyleyeler, dâimâ⁶⁸ bu kaville amel idüb min-ba'd bu kavle muhâlif iş⁶⁹ etmeye- ler⁷⁰, bu kaville amel idüb min-ba'd bu kavle ve bundan gayrı her mütevellî ki tecdîd-i mu'âmele kasd idüb sicillâta kayd ettirmek murâd idenler kâdî meclî- sine vârub şer'-i şerîf tecvîz etdiği üzere kâdî huzûrunda mu'âmele idüb sicillâta kayd ettireler, siz ki kâdîlarsız min-ba'd meclîs-i şer'-i şerîfden gayrı yerde ki- mesneye mu'âmele ettirmeyesiz ve mu'âmele-i şer'iyye etmedin kimesneye ribh deyû akçe aldirmayasız ki müselmân ribâ râyihâsından emîn olalar ve bu zıkr olunan husûslarda nâiblerinizi ve hatîbleri ve imâmları aslâ dahl ettirme- yesiz, her dâim bi'z-zat kendünüz göresiz ve ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîfin sûretini her biriniz mahkemenizde mahfûz ve mücellled olan sicilinize kayd et- dirdikten sonra a'yân-ı vilâyetden bir mu'temedun aleyh kimesnenin elinde bi-tarîki'l-emânet ibkâ idesiz ki sizden sonra vâki' olan vülât ve hükkâm şer'-i şerîf muktezâsınca bu hüküm-i şerîfimin mazmûnıyla âmil olub min-ba'd şer'-i şerîfe muhâlif iş etmeyeler, şöyle bilesiz ana göre mukayyed olub alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız, cerâ zâlik ve hurrire fi'l-yevmi's-sâlisî ve'l-işrîn min şehri saferi'l-muzaffer sene hamse ve hamsîn ve tis'a-mie".

2. Farklı Husûsiyetleri Çerçevesinde Yeni Hüküm Sûretinin Tahlili

Yeni hüküm sûreti, *Ketâib*'deki nüshaya göre –bazı ibare farkları bir kenara ko- nulduğunda- esas itibariyle üç temel hususta farklılık içermektedir. Bunlardan birincisi, bu hüküm sûretinin *Ketâib*'deki nüshadan daha erken tarihli olması- dır. Zira bunun tarihi 23 Safer 955 (03.04.1548) iken⁷¹, *Ketâib*'deki nüsha evâhır-ı Rebî'u'l-Evvel 955 (29.04-09.05.1548)⁷² tarihlidir. Buna göre yeni hüküm sûreti, *Ketâib*'deki nüshadan takriben en az yirmi altı gün kadar daha erken tarihli ol- maktadır. İkincisi, *Ketâib*'deki nüshada para vakıflarının câiz olduğu, bu nedenle o günlerde uygulanmakta olan para vakfı yasağının kaldırılması gerektiği yö-

59 Bu kısım yok.

60 "İmam-ı A'zam Kûfî"

61 "muharrer"

62 "vakf eyledim"

63 "deyup mütevellîye teslim etmekle"

64 "binâ"

65 "Hazreti"

66 "üzerine"

67 Bu ibare yok.

68 "hâliyâ"

69 "amel"

70 *Ketâib* nüshası bu ifadeyi takip eden şu tarih kaydıyla bitiyor: "Tahrîran fi evâhır-ı rabî'u'l-evvel sene hams ve hamsîn ve tis'a mie (H.955/M.1548) bi yurt Karapınar".

71 Yücel Dağlı-Cumhure Üçer, *Tarih Çevirme Klavuzu*, c.IV, TTK Yayınları, Ankara 1997, s.115.

72 Bkz. Aynı yerde.

Gazi

Akademik
Bakış

189

Cilt 4 Sayı 7
Kış 2010

nünde görüş bildiren ulema, devrin müftîsi (şeyhülislam) Ebussuud Efendi, mütekâid müftî Fenârîzâde Muhyiddin Efendi, devrin Rumeli Kazaskeri⁷³, Anadolu Kazaskeri⁷⁴ ve “sâbikan” Anadolu Kazaskeri olan Mevlana Emir Mehmed şeklinde beş kişi olarak zikredilirken; yeni nüshada söz konusu beş âlime ilave olarak dönemin İstanbul (“Kostantiniyye”) Kadısı Seyyid Muhyiddin’in de adı verilmektedir. Yani bu nüshaya göre para vakfı yasağının kaldırılmasına yönelik resmî görüşün altında, devrin üst düzey altı âliminin imzası bulunmaktadır. Üçüncüsü ise, yeni hüküm sûretinde Kanûnî’nin “emr-i şerîf”ini gönderdiği kadılara tembihini ihtiva etmekte olup *Ketâib* nüshasında bulunmayan ayrı bir bahsin yer almasıdır.

Hiç şüphesiz yeni hüküm sûretindeki bu üç farklı husus, gerek Kanûnî’nin “emr-i şerîf”inin orijinal hali, gerekse ortaya çıkış süreci açısından mühim ipuçları taşımaktadır. Öyle ki bu ipuçlarının, konuya ilişkin bazı yeni bilgiler sağladığını söylemek mümkündür. Mesela bunlardan biri, muhtemelen 953/1545 yılında Rumeli Kazaskeri Çivizâde’nin teşebbüsüyle yasaklanan para vakıflarının, onun 954/1547 yılındaki ölümünden bir müddet sonra o esnada görevde bulunan müftî, Rumeli Kazaskeri, Anadolu Kazaskeri ve İstanbul Kadısı’ndan oluşan ilmiye tarîkinin en üst görevlilerinin ortak görüşü çerçevesinde serbest bırakıldığıdır. Bir diğeri de, *Ketâib*’deki nüshanın eksik bir kopya olduğu ve öyle anlaşılıyor ki yeni nüshanın Kanûnî’nin emrinin orijinal nüshasına daha yakın gibi görüldüğüdür. Zira bu nüshanın *Ketâib*’dekinden daha erken tarihli olması, -*Ketâib* nüshasındaki “bi-yurt Karapınar” ifadesi gibi- muayyen bir yere ait olduğunu gösteren ibare taşımaması ve fazladan bilgiler içermesi bunu düşündürmektedir.

Bu ikinci husus yani yeni nüshanın orijinal nüshaya daha yakın gibi görüldüğü tahmini, aslında para vakıflarının yasaklanması ve serbest bırakılması süreci açısından üzerinde düşünölmeye değer niteliktedir. Çünkü, söz gelimi bir an için bu nüshanın, ilgili “hük-m-i şerîf”in orijinal halini bütünüyle yansıttığı düşünölecek olduğunda, Kanûnî’nin para vakıflarını yasaklayış ve serbest bırakışında bilhassa ulemanın ve husûsen zamanın Rumeli Kazaskeri Çivizâde’nin rolünün ne düzeyde olduğu meselesi eskisine nazaran daha sağlam bir zemin üzerinde tartışılabilecektir. Bununla birlikte burada böyle bir faraziyeden hareketle tahlil yapmak yerine, “hük-m-i şerîf”in orijinalinin bulunmasını ve konunun diğere veçhelerine yönelik araştırmaların ortaya koyacağı yeni sonuçları beklemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Sonuç

Yukarıda kaydedilenlerden anlaşılacağı üzere, Kanûnî’nin para vakfı yasağını kaldıran emrinin orijinali henüz ele geçmiş değildir. Bu durum, para vakıflarının yasaklanması ve serbest bırakılış süreci açısından elbette mühim bir eksik-

73 Zamanın Rumeli Kazaskeri, Mustafa b. Mehmed (Bostan Çelebi) (ö.977/1570)’dir. Bkz. Özcan, “Para Vakıflarıyla İlgili Önemli Bir Belge”, s.110, not:13.

74 Zamanın Anadolu Kazaskeri, Molla Sinânüddin Yusuf b. Hüsam b. İlyas (Muhaşşî Sinan Efendi) (ö.986/1578)’dir. Bk. Özcan, “Para Vakıflarıyla İlgili Önemli Bir Belge”, s.110, not:13.

liktir. Fakat şunu hemen vurgulamak gerekir ki bu eksiklik, şimdiye kadar XVI. yüzyıl ulema biyografı Kefevî'nin *Ketâibu A'lâmi'l-Ahyâr min Fukahâi Mezhebi'n-Nu'mâni'l-Muhtâr* adlı eserinde kaydettiği nüsha ile önemli ölçüde telafi edilebilmiştir. Zira bu nüsha, Kanûnî'nin söz konusu emrinin bir örneği olması itibarıyla meseleyi önemli ölçüde açıklamaktadır.

Hâlen Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'ndeki *Mecmûatu'r-Resâil* adlı yazma eser içinde bulunup metni yukarıda verilen yeni "hük-m-i şerîf" suretinin tespitiyle birlikte ise, Kanûnî'nin söz konusu emrinin mahiyeti hakkında eskisine nazaran daha fazla bilgi sahibi olunabilmektedir. Zira bu yeni nüsha, *Ketâib'deki* nüshadan farklı olan birkaç mühim husus içermektedir. Öyle zannediyoruz ki bu özelliği açısından yeni nüsha, para vakıflarının yasaklanış ve serbest bırakılış sürecini değerlendirirken araştırmacılara daha fazla yardımcı olacaktır.

Kaynaklar

ARSLAN Ahmet Turan, *İmam Birgivi: Hayatı-Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri*, Seha Neşriyat, İstanbul 1992.

DAĞLI Yücel-Cumhure Üçer, *Tarih Çevirme Klavuzu*, c.IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.

EL-KEFEVÎ (Mahmud b. Süleyman), *Ketâibu A'lâmi'l-Ahyâr min Fukahâi Mezhebi'n-Nu'mâni'l-Muhtâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Reisülküttab, nu.690.

MANDAVİLLE Jon E., "Faizli Dindarlık: Osmanlı İmparatorluğunda Para Vakfı Tartışması", (Çev.Fethi Gedikli), *Türkiye Günlüğü*, sayı:51, 1998, s.129-144.

ÖZCAN Tahsin, "Para Vakıflarıyla İlgili Önemli Bir Belge", *İLAM Araştırma Dergisi*, cilt:III, sayı:2, (Temmuz-Aralık) 1998, s.107-112.

ÖZCAN Tahsin, *Osmanlı Para Vakıfları: Kanûnî Dönemi Üsküdar Örneği*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.

REPP R.C., *The Müfti of Istanbul: A Study in the Development of the Ottoman Learned Hierarchy*, Itaca Press, London 1986.

"Risâletu Muhyiddin Çelebi fî Hakkı Vakfı'n-Nukûdi İzâ Münia", *Mecmûatu'r-Resâil*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu.1117, vr.197ab.

Gazî

Akademik
Bakış

191

Cilt 4 Sayı 7
Kış 2010

Ek: Resim 1

عزق اولدولار...
 بقطعه...
 ادرينه...
 ناس...
 نسته...
 بجه...
 افر...
 دمع...
 عفار...
 افض...
 ومصل...
 ارا...
 دولت...
 سيا...
 ناس...
 من...
 ولو...
 مقل...
 مر...
 محو...

Ek: Resim 2

ادرا...
 حکم...
 واقع...
 انک...
 حکم...
 احو...
 اوق...
 ادو...
 سس...
 اوما...
 اعم...
 زمر...
 سحر...
 سرب...
 بر...
 وخط...
 حکم...
 اع...
 واقع...
 مش...
 اع...
 وحو...

gost
 Akademik
 Bakış
 192
 Cilt 4 Sayı 7
 Kış 2010